

Digitale nieuwsbrief GAIN - nummer 3 - 2011

100 Jaar telecommunicatie

We spraken er al over in onze vorige Nieuwsbrief: het is 2011 en dit jaar bestaan we 100 jaar! In deze nieuwsbrief nemen we jullie mee naar een stukje historie van de Haagse vestiging van het "Ingenieursbureau 's-Gravenhage, Hoofdvertegenwoordiging voor Nederland en de Koloniën" en de nauwe samenwerking die werd onderhouden met de Gemeente Telefoon van 's-Gravenhage.

Wat gebeurde er 100 jaar geleden in 1911?

In 1911 besloot het Belgische bedrijf Bell Telephone Manufacturing Co. (BTMC) een filiaal te openen in Nederland. Laurent Velú, een 32-jarige assistent zwakstroomtechniek aan de technische universiteit Delft wordt aangetrokken als 'Ingénieur de Vente'. Op 1 maart 1911 komt hij officieel in dienst van BTMC. De eerste maanden houdt hij kantoor in het pand aan de Hofstraat 2 in Den Haag: dus in de telefooncentrale van de Gemeentelijke Telefoon dienst van de Hofstad.

Wat was het geval? De Gemeentelijke Telefoon dienst had belangstelling om het telefoonnet, voorzien van Bell's handcentrales te gaan automatiseren. Ook de Belgische staatstelefoon dienst RTT heeft zulke plannen en koos – samen met BTMC voor het zogenaamde *Rotary*-systeem, dat moederbedrijf Western Electric Co, in Amerika had ontwikkeld.

BTMC heeft al kenbaar gemaakt dat systeem in licentie te willen gaan fabriceren, net zoals de vele andere telefonieproducten van WEC. WEC heeft echter de ontwikkeling van de *Rotary*-centrale ondergebracht bij het dochterbedrijf

Telephon-Apparate-Fabrik E. Zwietusch & Co in Duitsland, omdat de Reichspost ook oren heeft naar WEC's uiterst moderne centrale met zijn snelwerkende draaikiezers. Eduard Zwietusch, in Milwaukee (V.S.) geboren uit Duitse ouders, werkte tot dan op de buitenlandafdeling van WEC, en aanvaardt de positie van associé van WEC om de *Rotary*-centrale te introduceren op de veelbelovende Duitse markt. In 1911, 100 jaar geleden, weet hij in Duitsland octrooi te krijgen op de registerbesturing, die ten grondslag ligt aan het succesvolle concept van de *Rotary*-centrales. De Reichspost bestelt vervolgens vrijwel meteen een centrale voor Berlijn-Zehlendorf. Het jaar daarop, in 1912, gebeurt er iets waardoor BTMC niet alleen zal gaan fabriceren, maar ook de ontwikkeling van de *Rotary*-centrales gaat overnemen. Maar daarover schrijven we volgend jaar!

Velu's activiteiten in Den Haag nemen in de loop van 1911 een grote vlucht. Op 1 juni komt Velu's zwager Herman Welsink in dienst van het filiaal als financiële man en op 15 juni wordt het "Ingenieursbureau, hoofdvertegenwoordiging voor Nederland en de Koloniën" van BTMC in Nederland geïntroduceerd als "liaison office" tussen Rijkstelefoon dienst en de gemeentelijke telefoon diensten enerzijds en de BTMC anderzijds. Ook wordt een eigen kantoor betrokken: eerst aan de Albertinestaat, waar Velu ook zal wonen, en vanaf september aan de Wagenstraat in Den Haag.

Een kleine collage van onze nieuwe aanwinsten.

In vogelvlucht

Tussen het moment waarop Alexander Graham Bell het eerste telefoongesprek voerde en nu zijn 135 jaren verlopen. Het zijn de jaren waarin telecommunicatie de wereld veroverde en een onmisbaar deel van ons dagelijks leven uitmaakt. BTMC werd in 1882 gesticht door een jonge Amerikaan, Francis R. Welles, die door Western Electric was uitgezonden om de productie van telefoonapparatuur in Europa te organiseren. In 1881 werd in Nederland de eerste openbare telefooncentrale in Amsterdam geopend. Toen konden 49 mensen bellen. In 1895 konden de Nederlanders naar België bellen. En in 1897 werd de eerste automatische telefooncentrale geopend. Omdat de vraag naar telefoonapparatuur steeds groter werd, besloot BTMC een bijkantoor in Nederland te vestigen.

Op 15 juni 1911 besluit Bell Telephone Mfg. Co. tot de oprichting van een "Ingenieursbureau - Hoofdvertegenwoordiging voor Nederland en Koloniën". Het bureau wordt gevestigd in 's-Gravenhage. In 1925 vond de volgende belangrijke gebeurtenis plaats: alle vestigingen van Western Electric werden overgenomen door de International Telephone & Telegraph Corporation. Ook Bell Telephone en de Nederlandse vestiging behoorden daarmee tot ITT. En zo begint de verdere groei van een organisatie die heden ten dage nog steeds een belangrijke plaats inneemt in de geschiedenis van de telecommunicatie.

Nieuwe aanwinsten

Naar aanleiding van onze oproep aan de senioren van het Alcatelpensioenfonds, hebben wij leuke reacties ontvangen. We hebben daarmee opnieuw onze collectie kunnen uitbreiden. Hartelijk dank daarvoor! Mocht u nog wat vinden of wilt u een donatie doen. Dat kan altijd: Word vriend van GAIIn en doneer uw bijdrage op ABN-AMRO rek.nr. **58.95.80.086**. Alvast bedankt!

Het Museum van Communicatie heeft zeer recentelijk een bijzonder veiling georganiseerd met telecomspullen uit de "Broos-collectie". In die collectie troffen we prachtige oude telefoons aan, waar wij op hebben kunnen bieden én kunnen aanschaffen!

Uit de 'Broos'-collectie: onze nieuwe aanwinsten

Oprichting landelijke Stichting Telecommunicatie Erfgoed Nederland een feit

Zoals als ik al eerder in onze nieuwsbrief mocht melden, vindt er op landelijk niveau overleg plaats met een 15-tal partijen, die zich allen op de een of andere manier bezighouden met het telecommunicatie erfgoed. Uiteraard maakt GAIIn deel uit van dit landelijk overleg.

Er zijn een aantal gemeenschappelijke zaken, die feitelijk bij alle aangesloten partijen spelen. U kunt daarbij denken aan voorwaarden voor optimaal collectiebeheer, ruimte(-gebrek) voor tentoonstelling en/of opslag van het erfgoed, inventarisatie en classificatie van de objecten in de diverse collecties, behoud en ontsluiting van de collecties voor het brede publiek, onafhankelijk (wetenschappelijk) onderzoek naar de nederlandse telecommunicatie-historie, zekerstellen van "omvullende" collecties, uitwisseling van kennis en kunde, enz. enz. Overigens ook zaken, die in veel gevallen om financiële inspanningen vragen. Het gemeenschappelijk werven van fondsen/subsidies is dan ook een onderkende noodzaak.

Allemaal redenen waarom er, na ampele discussie binnen de groep van deelnemers, onlangs het besluit is genomen om te komen tot een landelijke stichting Telecommunicatie Erfgoed Nederland, kortweg **STEN**. We staan nu dan ook aan de vooravond van de oprichting van STEN; de (concept-)statuten zijn inmiddels geaccordeerd en de vertegenwoordigers van alle aangesloten partijen hebben aangegeven mee te zullen werken aan de oprichting van STEN. Voorwaar een markante en veelbelovende stap !

Ik vertel u er graag in de volgende Nieuwsbrief meer over, met name over de oprichtende/deelnemende partijen aan STEN. **Wordt vervolgd.**

Rob Timmermans, initiatiefnemer STEN

Colofon: Eindredactie: Denny van Zanten-van Teylingen.
Nieuwsbrief nummer 4 verschijnt in juni/juli 2011.
e-mail: personalselection@ziggo.nl